Câteva observaţii asupra activităţii de normare şi cultivare a limbii române

Constantin MANEA, Maria-Camelia MANEA*

Key-words: *language cultivation*, *neologisms*, *standard*, *standardization*, *contemporary Romanian*, *variants*, *lexicography*

Se ştie că schimbarea în limbă este nu numai ineluctabilă – cu alte cuvinte, *naturală* –, dar şi binevenită. Ea se manifestă îndeosebi la nivelul vocabularului, prin pătrunderea neologismelor din alte limbi (de cultură), dar şi prin crearea de noi termeni, cu ajutorul mecanismelor interne proprii idiomului în cauză. Acesta este, de altfel, şi domeniul predilect al acţiunii factorilor de normare, de standardizare (mai mult sau mai puţin oficiali/formali), a căror contribuţie nu face, în cazul cel mai fericit, decât să confirme şi să justifice tendinţele uzului. Cuvintele apar în limbă chiar fără „acordul" dat, în mod expres sau formal, de către lingvişti. De altfel, o parte din ideea care a constituit *primum mobile* al efortului concretizat de comunicarea de faţă *se datorează* (sau… *se datoreşte*) unui citat spicuit dintr-o carte menită să-i înveţe pe elevi şi studenţi limba română corectă:

> Evoluţia limbii nu este dictată de academicieni, lingvişti şi profesori de română. Ea depinde de vorbitorii limbii române. Adaptările şi uzul se formează în mod spontan. Academicienii, lingviştii şi profesorii au însă o datorie profesională şi de suflet: ei trebuie să vegheze corectitudinea adaptărilor şi uzului, trebuie să atragă atenţia asupra confuziilor posibile în cazul întrebuinţării greşite a cuvintelor şi să combată abuzul (Cezar Tabarcea, *apud* Lăzărescu: 5).

Spre ilustrare, ne amintim că regretatul profesor Theodor Hristea vorbea despre cariera anglicismului *star* – pe care, prin anii '70, îl considerase sinonim perfect pentru *vedetă* şi *stea* – criticându-i, în consecinţă, destul de acid pe cei care îl foloseau. În mod asemănător, se aud critici, unele destul de dure, la adresa cuvintelor neologice „inutile", care vin să ne „îmbâcsească" limba, ca „neologisme de lux":

> Ana Bulat a vorbit despre „divorţialitate". Ca mâine, se va vorbi şi despre opusul „divorţialităţii" – şi anume „căsătoribilitate". Zilele trecute, Mugur Ştef, de la BNR, ne ţinea predici despre „emoţionalitate". Aşteptăm şi alte invenţii lingvistice: „televizialitate", „prostialitate", „handicapalitate" etc. (din articolul *Barbarisme la Realitatea TV. După „emoţionalitate", hop şi „divorţialitate"!*, în „România Mare", 15 iulie 2011, p. 22).

La fel, cele mai multe cuvinte familiar-argotice care încearcă să-şi croiască drum în paginile presei sunt criticate (de multe ori – şi în mod principial – pe bună

* Universitatea din Piteşti, România.

BDD-V2602 © 2013 Editura Alfa
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-27 22:15:41 UTC)

dreptate): este cazul lui *bericioaice* (în articolul *La Realitatea TV se mutilează, rău de tot, Limba Română!*, din „România Mare", 15 iulie 2011, p. 22).

Adevărul este că, în domeniul normării şi cultivării limbii române, există o pletoră de persoane fără reală chemare ştiinţifică sau pedagogică (pe care le-am numi „profeţi nechemaţi ai normării"), care caută cu tot dinadinsul să impună „reguli" sau „norme" ad-hoc, adesea de o inflexibilitate extremă – izvorâte, în majoritate, dintr-un tip de logică principial valabilă, dar din păcate extremistă şi, mai ales, neacoperită de ceea ce s-ar putea numi „spiritul" / „sufletul" limbii. Acest voluntarism disproporţionat şi cu totul regretabil, care vrea să înlocuiască logica internă a sistemului limbii cu un calapod personal, de sorginte dubioasă, se poate observa în varii manuale de limba română sau de cultivare a limbii, în ghiduri şcolare etc. În zona marcării *pleonasmului*, de pildă, unii profesori de română nu fac altceva decât să „caute nod în papură" unor exprimări, plecând de la definirea termenilor centrali din componenţa lor, aşa cum se face aceasta în diverse dicţionare (definire care face apel, în mod natural, şi la sinonimii). Multe aşa-zise pleonasme, condamnate ca atare în cărţi care se ocupă de normarea limbii (de exemplu, Ţibrian 2005) sunt, considerăm, fie: (a) „veniale" (cel mai adesea, de sorginte pur etimologică), de exemplu, *cel mai celebru, cel mai formidabil, tinde să devină*, *muşchi file, a-şi aduce obolul* (cf. **a-şi aduce aportul* sau *a-şi aduce prinosul* / *contribuţia*); (b) dependente de contexte frecvente sau de nevoia de precizare, de exemplu, *a gravita în jurul*, *prima prioritate*, *a sărbători aniversarea, cuvânt lexical, depresie nervoasă, formă morfologică, simţ civic al cetăţenilor, a întreprinde demersuri*; (c) discutabile, de exemplu, *a alinia în rând* (în armată, se poate face acest lucru – aşa cum se poate face şi o aliniere pe *coloane*). În realitate, apelul nejustificat la etimologie în stabilirea corectitudinii unui termen sau a unei expresii (deci, apelul la dimensiunea *diacronică* a limbii) nu poate duce decât la abuzuri – la ceea ce, în lingvistica de expresie engleză, se numeşte *etymological fallacy*[1]. Să ne gândim numai la substantivul *pricomigdală* (provenit din forma, etimologică, *picromigdală*) sau la **statuă* (aşa cum s-a spus mult timp pentru *statuie*); la fel, „corect" ar trebui să se spună în mod curent *a da sfară în ţară*, iar *tuci de fontă* ar trebui să fie considerat pleonasm patent. Aceiaşi „dictatori" într-ale normării lingvistice cu orice preţ fac greşeala de a nu recunoaşte *polisemia*, chiar şi în aria preamodestei prepoziţii: „Prepoziţia *datorită*, care cere dativul, este folosită greşit în locul locuţiunii prepoziţionale *din cauza* […] Prepoziţia *datorită* are o semnificaţie pozitivă, aceea a mijlocului realizării unei acţiuni" (Ţibrian 2005: 69) – deşi definiţia din DEX[2] redă clar polisemia termenului: „Mulţumită, graţie; din cauza, din pricina"; sau:

> Prepoziţia *de* se foloseşte greşit în locul prepoziţiei *din* pe lângă substantive nume de materie, în sintagme de felul: *haină de piele, tuci de fontă, vază de cristal* etc. (Ţibrian 2005: 67).

[1] "When people object to the way a word has taken on a new meaning, they usually appeal to the word's history (or etymology) for support. The older meaning, it is said, is the 'correct' meaning. […] It is fascinating to trace the changes in meaning which have taken place, but this should not lead us to condemn new senses, and to keep old senses artificially alive. Etymology is never a true guide to meaning. To believe the opposite is to engage in the 'etymological fallacy'" (Crystal 1989: 42).

BDD-V2602 © 2013 Editura Alfa
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-27 22:15:41 UTC)

Într-un articol anterior (Manea 2010), ne-am referit la afirmaţia (făcută, la modul absolut, de pildă, în *International Encyclopedia of Linguistics*, Oxford University Press, 1992, în cuprinsul articolului dedicat limbii române – autor: Graham Malinson) că în limba română substantivele neologice au intrat în clasa neutrului numai dacă erau inanimate[2]. Încercând să găsim contraexemple, am dat peste zeci şi zeci de termeni ca *dermoptere*, glosaţi de MDN, deşi se poate constata că, în uzul relativ recent, multe dintre aceste substantive şi-au refăcut, analogic, forme feminine, punând de acord singularul cu forma de plural: *imparicopitate*, *celenterate* etc. Firește, DOOM[2] nu conţine atât de mulţi termeni ca MDN, dar faptul că acest dicţionar glosează substantive ca *paricopitat* (s.n.), *celenterat* (s.n.) etc. poate fi văzut ca un gir acordat supoziţiei că, în mod normal, substantivele nume de clase zoologice (sistematice) sunt de genul neutru (cf. *animal*). Pe de altă parte, tot în DOOM[2], substantivul *antropoid*[2] este glosat numai pentru neutru (cu pl. *antropoide* – deci nu se dă forma, destul de curentă în uzul limbii, *antropoizi*); invers, DEX[2] dă *antropoid* numai (s.m.), cu forma de pl. *antropoizi*. În context, socotim însă că există destule elemente de recurenţă care să sugereze existenţa în limba română a ceva ce s-ar putea „tendinţa spre neutru” (în englezeşte, este de presupus că s-ar zice „Neuter shift” sau „Neuter tendency / drift / drive”): substantivele care denumesc entităţi inanimate, „lucruri”, au tendinţa să fie înzestrate de către vorbitori, analogic, chiar şi în mod greşit, cu terminaţii de neutru, în speţă *-uri* (mai ales), dar şi *-e*. De exemplu, am auzit în repetate rânduri spunându-se „*pomuri* de iarnă”, „nişte *rahaturi* / *c__aturi*”; forma „*caruri* sculptate” apare într-o notă de subsol la traducerea romanului *Moş Goriot* – traducător Victor Vasilache, p. 8).

Faptul că limba română („la langue romane la moins fixée”, după expresia lui Alf Lombard) cunoaşte destule ezitări în normarea unor forme este un lucru ştiut (şi mai vădit în domeniul neologismelor – vezi şi poziţia lui Garabet Ibrăileanu:

> Din punct de vedere al unificării limbii literare, neologismele prezintă o problemă […] În adevăr, după cum avem „curte” şi „ogradă”, tot aşa avem „naţie” şi „naţiune”, „concesie” şi „concesiune”, „chestie” şi „chestiune”. Este evident că într-o limbă literară fixată nu ar putea să existe ambele forme. Ambele forme nu pot rămâne decât numai atunci când ele denumesc noţiuni deosebite, ca „porţie” şi „porţiune” etc. […] Sau [există] unele şovăiri, ca: „costă” şi „coastă” (verbul „a costa”), „triumfă” şi „triumfează” etc. (…) Acum, ce va rămâne în limba literară? „Naţie” ori „naţiune”? (…), „costă” ori „coastă”? Se pare că „naţie” (…) şi „costă”. (*Cultură şi literatură*, p. 74, *apud* Bulgăr).

Dar este la fel de adevărat că, pe lângă „fixarea de jaloane”, activitatea de normare presupune şi ceea s-ar putea numi „arta compromisului”, deci găsirea un model „intermediar”, care să asigure eficienţa funcţională a limbii, rezultată din lipsa echivocului şi regularizarea, organizarea analogică (având, deci, un caracter logic şi previzibilitate deplină), creând în acelaşi timp şi o flexibilitate (şi o „libertate”) formală şi stilistică, atât de necesare pentru asigurarea varietăţii şi bogăţiei de nuanţe a exprimării. Până şi într-o limbă fixată de secole bune, cum este franceza,

[2] “Academy-inspired linguistic engineering has seen to it that only loans with inanimate reference have entered the neuter paradigm, thus reinforcing the semantic basis for the ‘neuter’ label” (s.v. *Romanian*).

BDD-V2602 © 2013 Editura Alfa
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-27 22:15:41 UTC)

promotoare a academismului în normarea lingvistică, există variante şi forme funcţionale alternative – nuanţat, exhaustiv (şi didactic) descrise de ghidurile „du bon usage", de exemplu, *ciels* şi *cieux*, *aïeuls* şi *aïeux*, sau chiar variante libere. La polul opus, s-ar spune, se situează o limbă ca engleza, în care variantele (morfologice, fonetice sau grafice) abundă la modul absolut, sau ca daneza, unde, după informaţiile noastre, dicţionarele generale (ca şi cele didactice) ale limbii sunt reeditate şi completate, în concordanţă cu noutăţile apărute în uzul lingvistic curent, chiar şi la doi-trei ani o dată. Situaţia normării în limba engleză presupune o activitate mai degrabă „implicită", caracterizată de: deschidere (în primul rând, transparenţă şi *feedback*), orientare practică (i.e., *user-oriented*, dar şi caracter didactico-aplicativ). Dicţionarele (care reprezintă o prioritate editorială, dar şi o mare afacere) se întrec să descrie valenţele şi nuanţele semantice, gramatical-funcţionale, stilistice şi didactico-funcţionale ale cuvintelor glosate. (Iată doar câteva exemple, alese absolut la întâmplare dintre miile de explicaţii pe care le furnizează dicţionare şcolare precum Longman, Collins, Oxford sau MacMillan: *genius* – "pl. *geniuses* or (for senses 5, 6) *genii* ['dʒi:ni•ai]"; *cactus* – "['kæktəs], pl. *cactuses* or *cacti* ['kæktai]"; *domino*[2] – "pl. *dominoes* or *dominos*"; *team* – "sometimes functioning as pl."; *broadcast* – "*broadcasts*, *broadcast* or *broadcasted*". Pe de altă parte, notele speciale dedicate uzului sunt nu numai numeroase şi detaliate, dar şi puse de acord prin trimiteri multiple (eng. *cross-referenced*). Mai ales această din urmă caracteristică arată grija deosebită pentru nevoile reale (uneori stringente şi de foarte multe ori variate şi relativ divergente) ale utilizatorului comun – care, cel mai adesea, nu este, de fapt, nici măcar vorbitor nativ al limbii engleze. Gama precizărilor normative făcute este foarte întinsă: forme slabe/tari; transcriere fonetică (în special este utilă pentru discriminarea între omografe, de exemplu, *bow*[1,2], *sow*[1,2], *row*[1,2], *lead*[1,2], ori *permit*[1,2], *conduct*[1,2], *record*[1,2], *advocate*[1,2], etc.; forme de plural, rar şi de genitiv (de exemplu, *Aries*, *Centaurus*, *aegis*); probleme ale acordului între subiect şi predicat; formele gradelor de comparaţie la adjective şi adverbe; forme verbale neregulate şi/sau specializate (de exemplu, *clad*, *molten*, *dove*, cel mai adesea cu trimitere la *Usage Notes*); uz tranzitiv vs. intranzitiv; folosirea sau nu a aspectului progresiv/continuu; folosirea sau nu a diatezei pasive; prepoziţii specifice; *Usage Notes* referitoare la folosirea unor timpuri verbale; folosirea obligatorie a unor determinanţi nominali (mai ales articolul – de exemplu, "*the dumps*: *Informal*. a state of melancholy or depression (esp. in the phrase *down in the dumps*").

Nu includem totuşi aici, ca ţinând mai degrabă de tehnica şi logica specifice demersului pur lexicografic, tratarea aparte a unor forme sau sensuri aparţinătoare sferei cuvintelor-titlu, care se individualizează în cadrul unor unităţi frazeologice anume, exemple de „mai ales/numai în expresia "*aegis* or U.S. (sometimes) *egis*: sponsorship or protection; auspices (esp. in the phrase *under the aegis of*)", şi nici explicaţiile care ţin de colocabilitate. Se poate obiecta invocându-se laxismul relativ al acceptării (prin simpla glosare) a unor forme nerecomandate (care sunt fie specificate ca atare în text ca *improper* (*use*), fie „expediate" la *Usage Notes*, care au, în genere, un conţinut de tipul: "*To* is the preposition now normally used with *averse* (*he was averse to giving any assistance*), although *from* is often used with

BDD-V2602 © 2013 Editura Alfa
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-27 22:15:41 UTC)

averse and *aversion* and was at one time considered to be grammatically correct" sau încep cu cuvintele: "Careful users of English should…".

Ca specialişti în domeniul predării limbii engleze şi a limbii române (inclusiv ca limbă străină), considerăm că multiplicarea instrumentelor normative (ghiduri, dicţionare) de acest tip complex ar fi, în limba română, o şansă dată utilizatorului (elev / student sau nu) dornic să-şi perfecţioneze cunoaşterea limbii române sau să-şi însuşească în mod corect „capcanele" gramaticii şi vocabularului limbii noastre, dar şi profesorilor (filologi şi nu numai), care vor avea un instrument de lucru adecvat, flexibil şi generos. Ideea/premisa de bază a articolului de faţă este interdisciplinaritatea, acţiunea comună, pe coordonatele lingvisticii aplicate, ale lingvisticii de tip fundamental-teoretic, dar şi normativ-prescriptiv, a didacticii limbilor, exploatarea resurselor abordării comparativ-contrastive (chiar la nivelul, relativ modest, al alcătuirii dicţionarelor normative şi ghidurilor didactice). Orice activitate, inclusiv cea de normare a limbii şi de editare a lucrărilor didactico-lexicografice din domeniu, se poate perfecţiona prin adoptarea a ceea ce este mai bun – în sensul de nimerit şi *eficient* – la alţii / la „concurenţă", adică în practica similară specifică altor limbi de cultură. Deschiderea către experienţa *altuia* nu poate fi decât benefică; la fel de benefică s-a dovedit acea însuşire care s-ar putea numi „neliniştea" permanentă (calitate tipică, generică a cercetătorului, a omului de ştiinţă), ca şi sensibilitatea proaspătă în faţa aspectelor noului – chiar dacă ele par uneori mărunte, insignifiante –, dar şi, la rigoare, acceptarea cu modestie (şi) a unui statut de „colecţionar de fluturi" (ori chiar de „efemeride") al lingvistului. este bine ca prezentarea, analizarea şi normarea materialelor de limbă să se facă nu numai conform principiului prescriptiv (pur), dar şi în concordanţă cu valenţele descriptive (în plan sincronic, orizontal). Orice prezentare de ansamblu are nevoie de nuanţe. Este păcat (dar şi deosebit de periculos) să se aplice strict, rigid principiul terţului exclus – atunci când este clar că în uz mai există şi variante.

Parcurgând – din nou – DOOM^2, cu aceste idei în minte, ne-am putut confirma câteva tendinţe ale limbii, ilustrate de eforturile depuse de autori pentru normarea formelor limbii române actuale. Astfel, existenţa unui set (nu foarte restrâns, ca să ne exprimăm eufemistic) de „dificultăţi şi „capcane" ale uzului impune, în mod natural, scoaterea în evidenţă a formelor în cauză, pentru conştientizarea, sensibilizarea şi edificarea utilizatorului, şcolar, elev de liceu sau student (dar nu numai). De exemplu, DOOM^2 este „etalonul" care confirmă şi ne pune la dispoziţie forme standard / recomandate precum: *anticameră*, nu **antecameră*, *chiuvetă*, nu **ghiuvetă*, *circumflex*, nu **circonflex*, *delincvent*, nu **delicvent*, *genuflexiune*, nu **genoflexiune*, *lubrifiant*, nu **lubrefiant*, *pahiderm*, nu **pachiderm*, *preşedinţie*, nu **preşedenţie* / *preşidenţie*, *salariu*, nu **salar*, *serviciu*, nu **servici*, *testicul*, nu **testicol*; forme de plural precum: *cotidiene*, nu **cotidiane*, *drajeuri*, nu **drajee*, *orare*, nu **orarii*. În uzul neîngrijit al limbii se aud însă şi forme sau variante inculte (dar destul de curente) ca: *balastru* (în loc de *balast*), *cofrag* (în loc de *cofraj*), *şalandră* (în loc de *şaland*). Corectitudinea nu este însă opusă tiranic existenţei variantelor, fără de care flexibilitatea (*naturală*) a limbii ar fi serios afectată; iar DOOM^2 face un efort admirabil să includă, în mod cât mai nuanţat şi mai explicit, variantele termenilor glosaţi. Iată câteva exemple de variante acceptate (cu sau fără note privitoare la diverse nuanţe de înţeles sau filiere etimologice): *cana* / *canea*,

BDD-V2602 © 2013 Editura Alfa
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-27 22:15:41 UTC)

belarus / *bielorus*, *Belarus* / *Bielorusia*, *chehaia* / *chehaie*, *clearing* / *cliring*, *colţun* / *călţun*, *datora* / (înv.) *datori*, *derby* (engl.) / *derbi*, *dicotomie* / *dihotomie*, *dumeri* / *dumiri*, *enolog* / *oenolog*, *filosof* / *filozof*, *filosofa* / *filozofa, filosofie* / *filozofie*, *fricţiona* / *frecţiona*, *ghiuden* / *ghiudem*, *încorporare* / *incorporare*, *lingoare* / *lângoare*, *Maiestatea* / *Majestatea Voastră*, *mănăstire* / *mânăstire*, *muschetar* / *muşchetar*, *pârpăli* / *perpeli*, *pezevenghi* / *pezevenchi*, *proră* / *provă*, *schimnic* / *schivnic* (rar), *stras* / *ştras*, *tăiţei* / *tăieţei*. Forme diferite după gen: *colind* / *colindă*, *mortier* / *mortieră*. Iată şi câteva exemple de variante sufixale: *glaciaţie* / *glaciaţiune* (cf. *dresaj* şi *dresură*, considerate două cuvinte aparte).

Cazuri ceva mai speciale sunt dubletele: *pătlăgică* / *pătlăgea*, *picăţea* / *picăţică*, *plămânărică* / *plămânărea*, *rămurea* / *rămurică*, *turturică* / *turturea* (deşi nu se dau, ca variante, şi *rândunea*, *rândunică*). DOOM^2 acceptă atât forma *piuneză*, cât şi forma *pioneză*. Câteva remarci punctuale: DOOM^2 dă numai forma *avenă* (deşi foarte mulţi specialişti din domeniul geografiei zic *aven*); dintre *poliloghie* şi *polologhie*, socotim că al doilea este, oricum, mai degrabă familiar. Anglicismul *bodyguard* are varianta (subsidiară) *bodigard* – şi pluralul *bodyguarzi* / *bodigarzi*. În DOOM^2 nu mai sunt recunoscute ca variante acceptabile: *glonte*, *bulin*, *desag*, *greiere* (deşi toată lumea este familiarizată cu titlul fabulei *Greierele şi furnica*, de altfel singurul care apare în uzul curent); variante acceptabile sunt, după DOOM^2, numai *bulgăr* / *bulgăre*. Termenul *azerbaidjan* (s.m.f.) este glosat şi de DOOM^2, şi de DEX^2 (care însă, în mod destul de ciudat, nu-l înregistrează pe *azer*). Termenul *superputere*, foarte frecvent în mass media actuale, nu este glosat nici de DOOM^2 şi nici de DEX^2, în vreme ce *supraputere* este înregistrat de ambele dicţionare (ca şi în MDN). Există în DOOM^2 termenul *şaland* (s.n.), cu pluralul *şalande*, pe lângă care DEX^2 dă şi o variantă *şalandă*. Forma greşită / neacceptată de uzul limbii *şalandru* s-ar putea explica, credem, prin atracţia paronimică venită din partea lui *şalander* (s.m.) „Remorcher sau şalupă cu motor de putere mică, folosite la remorcarea şalandelor” (DEX^2). DOOM^2 face bine că nu preia „efemeride” precum *şalanj* (cf. DEX^2 „Competiţie sportivă periodică, dotată cu o cupă ce se transmite câştigătorului următor – Din engl. *challenge*”) sau *şalanger* (cuvânt oricum ieşit din uz); în schimb, DOOM^2 îl dă pe *challenger*. Din păcate, lipsesc termeni ca: *alfabetizat* (s.m.), *asigurator* (deşi există, ca adj., *asigurător*), *anorectic* (sau *anorexic*), deşi se glosează *anorexie*.

În DOOM^2, substantivul *item* are trei variante de plural – şi anume, *itemuri*, *itemi*, *iteme* (pe ultimul nu l-am auzit folosit niciodată); comparativ, se poate spune că sunt totuşi cam multe, când, în alte cazuri, nu se dă decât o formă (iar DEX^2, de pildă, dă două variante). Pe lângă formele a căror accentuare este incultă, fiind respinsă de norma limbii – vezi partea introductivă a DOOM^2, p. LI, unde se dă ca ilustrare termenul *butelie* –, există alte forme de accentuare care nu corespund variantei lexicale ce reprezintă norma. Considerate tolerabile, ele sunt fie variante livreşti (de obicei, mai vechi), de exemplu, *caracter*, *fenomen*, fie termeni vechi (sau mai degrabă forme ieşite din uz), de exemplu, *călugăriţă*, *doctoriţă*, fie termeni regionali, de exemplu, *bolnav*, *duşman*.

DOOM^2 oferă numeroase explicaţii semantice, puse între paranteze, pentru termeni ca: *altercaţie*, *aerofor, aferent, afinare, agoră, albumen, albumină, afurca; amară* (cablu); *anţărţ*, *apendice, asterisc*, *atlaz* – cf. *atlas*, *audiometric*, *auditoriu*,

BDD-V2602 © 2013 Editura Alfa
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-27 22:15:41 UTC)

auricul, *apocalips* / *apocalipsă*; *amfitrion, amidol, amidgalită, amilază, amiliză, anastatic, androgen, androgin, antonimie, aprovare, arabesc* – cf. *arabescă*, *apuntament, arahidă* – cf. *arahnidă, arbitral* – cf. *arbitrar, arboradă* – cf. *alboradă, argou, ascendenţă, argentin, comisiune* (comitere a unei infracţiuni), *concesiune*, *diluvial* – cf. *diluvian*, *marker*, *mesalină*, *obligaţiune*, *parpalec* (negustor), *potasă*, *sfară* (fam.) etc. Lucrul se face, de multe ori, pentru evitarea unor confuzii – sau mai ales pentru acest motiv, atunci când sensul este echivoc, de exemplu, *apărătoare* (obiect), *audientă*, *audienţă*, *adsorbant* (element care se fixează la suprafaţă) – cf. *absorbant*, *acropolă* şi *Acropole*. La acestea se pot adăuga precizări binevenite pentru glosarea clară a funcţionalităţii sau statutului termenului: *ad-hoc* (divan) / *ad hoc* adj. invar., adv.; *ad-interim* / (lat.) *ad interim*. De multe ori se oferă binevenite indicaţii pentru precizarea domeniului de utilizare (referenţial sau de proveniență): *armătură* (tehn., biol), *axă*[2]/*ax*[2] (mat., fiz.), *perifrastic* (lingv.), *peso* (hisp.), *poncho* (hisp.), *romancero* (hisp.). Astfel de explicaţii semantice sunt principial menite să-l ajute pe utilizator / cititor să se orienteze în distingerea şi înţelegerea corectă a sensurilor corespunzătoare celor două (sau trei) forme / variante (marcate, cel mai adesea, de modele de flexiune diferite, după gen şi forma de plural, la substantive, şi după forme specifice de conjugare pentru verbe): *accelerator*[2] (substanţă) / *accelerator*[3] (instalaţie), *acces*[1] (intrare) – pl. *accesuri* / *acces*[2] (atac, izbucnire) – pl. *accese*, *accident*[1,2], *acorda*[1,2] (fac acordul gramatical / acordez un instrument musical), *acordor*[1,2], *adulter*[1,2], *afişor*[1,2], *alcool*[1,2] (s.m./s.n.), *alfa*[1,2], *alpacă*[1,2]; *afin*[1] (arbust) vs. *afin*[2] (rudă); *agat* (piatră semipreţioasă) vs. *agat* (literă); *agăţătoare*[1,2]; *alaman*[1,2]; *agestru*[1,2]; *agitator*[1,2]; *agregat*[1,2], *apostol*[1,2]; *arc*[1] (porţiune de curbă), *arc*[2] (resort), *arierist*[1,2], *aril*[1,2], *arlechin*[1,2], *argint*[1] (ban), s.m., *argint*[2] (metal), (s.m.), *armaş*[1,2], *arzător*[1,2], *aspirator*[1,2]; *armonie*[1] / *armonie*[2] (muzicuţă), *augur*[1,2], *avă*[1,2], *avocado*[1,2], *cementa*[1] (oţelul) cf. *cementa / cimenta*[2] (a trata dinţii), *curăţitor*[1,2], *estimp*, *făţuitoare*[1,2], *flagel*[1] (bot., zool.), pl. *flageli* – cf. *flagel*[2] (calamitate), pl. *flageluri*, *ghid*[1,2], jap[1,2], *jet*[1] cf. *jet*[2] [ğet], *judeţ*[1,2], *marţ*[1,2,3], *odor*[1,2] (înv.), *open*[1,2], *pic*[1,2], *patron*[1,2], *pivot*[1,2], *plivitoare*[1,2], *plod*[1,2], *pol*[1,2], *pont*[1,2], *pop*[1,2,3], *răsturnător*[1,2], *recuperator*[1,2], *sas*[1,2], *spată*[1,2], *ştergător*[1,2], *taler*[1,2], *tâlv*[1,2], *tetrapod*[1,2], *timbru*[1,2], *topitor*[1,2], *topitoare*[1,2], *tors*[1,2], *toron*[1,2], *transformator*[1,2], *trapez*[1,2], *troian*[1,2], *triplet*[1,2], *tutun*[1,2], *ţelină*[1,2], *ţiitoare*[1,2], *vază*[1,2], *volant*[1,2]. DOOM[2] este un izvor preţios de precizări foarte utile pentru activitatea de cultivare a limbii – prin atragerea atenţiei asupra surselor de erori sau a unor termeni mai puţin cunoscuţi de către vorbitorul comun (unii având şi o formă străină, corespunzătoare etimologiei – de cele mai multe ori latine, italiene etc.): *antecameră* (tehn.); *ante meridiem* (lat.) – cf. *antemeridian*; *antrenor*[1,2], *anticar*[1,2], *arameică* / *aramaică*, *asindet*/*asindeton*, *anticvă*/*anticva*, *arhidiecezăă* / *arhidiocezăă*, *arhidiecezan / arhidiocezan* etc. Uneori însă, explicaţiile de ordin semantic pot da impresia de inconsecvenţă (sau de caracter sporadic, aleatoriu ori lacunar; de pildă, nu se dau explicaţii semantice şi pentru: *asteridă*, *activator*[1,2], *amilodextrină*; ar fi trebuit explicat, credem, şi termenul *ameliorație* (cf *ameliorare*).

Mai mult, DOOM[2] tratează scrupulos chestiunea marcării registrului sau nivelului stilistic-funcţional; astfel, mii de termeni sunt glosaţi ca fiind livreşti, populari, familiari, regionali, învechiţi, rari etc. Iată câteva exemple: ● Înv.: *abolițiune*, *abreviație*, *abrogație*, *absolutoriu* (s.n.), *abstracte* (s.n.), *achiu*[1,2],

BDD-V2602 © 2013 Editura Alfa
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-27 22:15:41 UTC)

aclimata, *acolisi, adaptație, admirare, admonestație, adresant, aeros, aferim, afierosi, afiliație, aga, agarean, alivanta, aluniza, alunizare, ambeta, amorez, amorează, anevoință, anglicist, anglicistă, anticărie, antonomasie, apelpisit, arestant, arestui, arvanit, asesor, aspirantură, fantasc, gimnazier, hronic, industrios, nunțial, omucigaș, pardona, pembe, personificație, planisi, politicesc, preocupație, resignație, ținutașă, volintir, claun*. Înv., reg.: *alagea, astruca, astrucare*. Înv., fam. *angara*. ● Livr.: *abstrus, achiesa, adjurație, admonitiv, agrest, alegru, amenitate, amfibologie, amfiguric, aneantiza, are, angular, anomal* (aberant)*, apoftegmatic, ardent, ardență, arghirofilie*, *astuție*, *descensiune*, *eupatie*, *exiguu*, *galimatias, iconolatru, insanitate, miscelaneu, ordurier, patibular, macaronic, spoliație, torpid*. ● Pop.: *aburca, acar* (s.n.)*, aici, aciua, acuma* (pop., fam.)*, acuși / acușa, adamant, adicălea, agoniseală, albeală, amu, aninătoare, aplecătoare, argea, arvunire, asupreală, ospeție, osânză, pizmă, ponor, ponos, preget, sugel*. Pop, fam.: *arțag*, (var) *alăturea*. ● Fam.: *afară că, ageamiu, Aghiuță, alandala, alișveriș, americănesc, americăneşte, antreței, aplaudac*, *aschimodie, parolist, parpalac, pițulă, sclifosire.* Înv., pop., fam. : *așijderea* / *așijderi*. ● Reg. acarniță, *aceră*, (înv., reg) *adăstare, agesti, agrăi, alămâioară, ahotnic, albet*[1], [1]*, alivancă avram, avramă, amnăruș, amuși, cori/cor* (pojar)*, paradaisă, păcurar, plav, plavcă, ponciș*. ● Rar: *abreviativ, abstențiune, acioală, acricios, acordant, acotiledonă, adaptiv, adâncat, adâncos, adjectivare, adjudecătoare, administrat sm., adnotație, adoptator, adumbri, aeriseală, aflător, africanologă, afumător, afundătură, ageri* (deși nu apar *agrimensor* și *agrimensură*)*, agrometeorologă, agrozootehniciană, ahtia, ahtiat, ajutor* (persoană)*, alămiu, albăstrel, albescență, (a se) albii, albime, albinuşă, albiu, albui, alburi, albut, alcarazas, alevinaj, alici, altcândva, altoială, alungător, amănunțime, amănunțire, amărui, ambrasă, amiant, amiant, amplexiune, anacronistic, anastigmat, anatomopatologă, ancola, anesteziant sn., anosteală, antal, arămar, antegardă, anulație, arcaci, arendășiță* (dar *arendășoaică* nu este considerat rar)*, arheologă, armonist, asertoriu, asecare, asfaltizare, aşchiabilitate, atacator, autobrec*, *consternație, ilimitat, imortal, insinuație, mangalizator, macaragistă, macaragiță, parenchimatic, peruvian, petitorie, politomie, reprobațiune, reuşire, sinceramente, subzistare, tarlaliza, teocrat, tizană*. O remarcă critică ar fi, totuşi, că DOOM[2] nu glosează termeni ca: *admonițiune*, *anexiune*, deşi se înregistrează destui termeni cu variante diminutivale pletorice, ca *prispuliță, prispuşoară* (pop.). La fel, nu apar cu indicația (rar) termeni, oricum foarte puțin frecvenți, precum: *albăstros, alcătuială, alifios, amenajament, amficțion, ancastrament, ancombrament, anunciator, arhimilionar, asfaltator, avocățel, ambarcader, ambarda, amortibil* etc. Deşi în DOOM[2] nu este dat adj. *acurat*; DEX[2] îl glosează cu sensul de „îngrijit, lucrat cu îngrijire” – dar termenul nu este glosat nici ca fiind rar, nici ca livresc. Invers, sunt dați ca „rari” unii termeni care nu constituie chiar raritățI în lexicul românesc, cum ar fi *arcă*. Deşi DEX[2] glosează forma *mongolid*, nu înregistrează forma *mongoloid*, iar DOOM[2] dă numai *mongoloid*. Socotim că ar fi trebuit făcute remarci despre termeni ca *adineaori* (care este cel puțin „înv.” sau „pop.”); credem că, dintre *aducție* și *aducțiune*, unul trebuia marcat ca „înv.” sau „rar”; *aflictiv* (credem că este „rar”, „livr.”), *aflicțiune* (înv., rar); *aerat*, *aerație* sunt destul de rare.

BDD-V2602 © 2013 Editura Alfa
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-27 22:15:41 UTC)

Se pot face câteva remarci şi în ceea ce priveşte variantele formale ale termenilor înregistraţi: (1) Variante ortografice: *Amfi̲trion* / (lat.) *Amphitrion*. În DOOM[2] se fac unele „concesii" ortografiei internaţionale – bazate, este adevărat, pe cea occidentală, în special anglo-saxonă (cu o relativă aliniere la aceasta): *Buddha* / *Buda*, *chaldeean* / *caldeean*, *Chaldeea* / *Caldeea*, *Debrecen* / *Debreţin*, *Ecleziastul* / *Ecclesiastul*, *hawaiian*, *Kuwait* / *Kuweit*, *Phaeton* / *Faeton*, *Puerto Rico* / (înv.) *Porto Rico*. Un caz special este *rom*/*rrom*. (2) Morfologie: Sunt bine tratate variante de plural ca: *abcese* (şi DEX[2] dă *abcese*), *abisuri, acuplaje, acumulator* (pl. *-i*/*-oare*), *advon* (pl. *advoane*/*advonuri*), *aerografe, aeroscop, afet* (pl. *afeturi*), *agnat* (sm. – pl. *agnaţi*), *albume, algoritmi*, *ambient* (pl. *-uri*), *amvon* (*amvoane*), *anacolut* (*anacoluturi*), *ancorot* (s.n. *ancorote*), *andebat* (s.n. *andebaţi*), *anelid* (s.n. *anelide*), *artimon* (pl. *artimonuri*/ *artimoane*), *formate*, *pantum* (*-uri*/*-e*), *poncif* (*-uri*/*-e*), *trah̲om* (pl. *trahoame*), *tripo̲l* (pl. *tripoli*). Forma de pl. *ansambluri* este marcată (tehn.). Alte marcări binevenite pentru aspecte morfologice potenţial dificile: Gen diferit: *anşoa*[1] (peşte), (s.m.), *anşoa*[2] (pastă de peşte), (s.n.). Fem. de la *analog* este *analoage*/*analoge* – cf. *omolog* (*omologă* / *omoloagă*); dar: *metrologă*, *antropologă* (rar) etc. (Poate că, la primele, ar fi trebuit dat un semn special semnificând „Atenţie! Risc de folosire eronată!" sau „Termeni potenţial dificili" – aşa cum se dă, de pildă, în LPD). Se zice: *Amalteea* (G.D. *Amalteei* – cf. *Coreei*);[3] *alega* (pers. 3 ind. prez. *aleghează* – cf. forma preţioasă, hipercorectă **el marcă*, folosită prin analogie cu el *remarcă*). Se zice *andorran* (nu **andorrez*! – cf. **mongolez*, **birmanez*), ca şi *estonian* (şi DEX[2] glosează termenul *estonian*, ca adj., s.m.f), *antiguan* (din Antigua), *papua-neoguineean*, *solomonian*, *tuvaluan*. Uneori, se dau explicaţii complexe, implicând atât variante accentuale, cât şi distincţia de sens între cele două cuvinte-titlu: *mijloc*[1] / *mijlo̲c*[1] (procedeu, unealtă) şi *mijloc*[2] / *mijlo̲c*[2] (punct / moment central, talie). Credem, totuşi, că varianta de plural *cireşi* „fructe" este discutabilă. În DOOM[2] se dă numai pl. *profiluri* (deşi pl. *profile* (*metalice*) este foarte frecvent în uzul tehnic – este practic folosit în mod exclusiv, şi nu numai de către profesioniştii din domeniu). Există unele substantive care au fost glosate, atât de DOOM[2], cât şi de DEX[2], fără să se specifice forma de plural (în mod nejustificat, considerăm): *a̲mbitus* s.n. „Întindere a unei melodii, de la sunetul ei cel mai grav până la cel mai înalt" (DEX[2]). (Dar nu poate apărea în comunicare şi nevoia unei exprimări care să uzeze de forma de plural: (*nişte*) **ambitusuri*?). La fel stau lucrurile şi cu substantivul *a̲nceps* s.n. „Semn care marchează cantitatea unei silabe" (DEX[2]). Tot fără o formă de plural precizată sunt şi: *amino* s.n. (n-are nici explicitare semantică, nici formă de plural), *amoralism* s.n., *ampex* s.n., *antiton* s.n., *imelman* s.n., *pelicanol*, *ramazan*. Pe de altă parte, ar fi de remarcat că, de obicei, substantivul *aghios* apare practic numai la plural: *aghioase*.

O remarcă marginală, legată de marcarea formei de feminin a unor nume de ocupaţii (cf. noţiunea de *Gender*): spaţiul acordat înregistrării unor astfel de forme este cât se poate de „generos", având în vedere încrâncenarea din domeniul marcării sau eludării (ideologizatoare) a marcării genului (îndeosebi prin forme lexicale, în special derivative), care se manifestă în Occident, mai ales în lumea anglo-saxonă şi,

[3] La fel, forma de G-D de la *acantacee* este *acantaceei*; *acneei*, *retrofuzeei* (deşi pentru niciun termen din acesată serie nu se dă şi forma de G-D nearticulat: *unei Corei*, *unei acnei*).

BDD-V2602 © 2013 Editura Alfa
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-27 22:15:41 UTC)

prin influenţă de contact, în Franţa). Oricum, credem că, după importanţa lor (relativă) în comunicare, astfel de forme s-ar putea clasa în: (a) normale, logice, utile şi (mai degrabă) uzuale: *ingineră*, *africancă, anestezistă, aranjoare, arivistă*, *pensionară,*: (b) mai puţin uzuale: *agricultoare, agrotehniciană, ajustoare, ambasadoare*, *anglicistă*, *aeromodelistă, aeronaută, afaceristă, antreprenoare, asasină, ascetă, atacantă, atentatoare*; (c) marginale, foarte rare sau cu forme ori sensuri neobişnuite (cel puţin din punct de vedere socio-pragmatic): *alienistă*, *africanistă, americanistă, amploiată/amploaiată, anahoretă, astrofiziciană, astronaută*; (unele chiar sunt glosate de DOOM^2 ca fiind rare: *antropologă*, *arheologă*, *cardiologă*, *epidemiologă*, *gastroenterologă*, *gastronoamă*, *ginecologă*, *hipologă*, *meteorologă, metrologă, oceanografă, paleoantropologă*, *paleografă*, *paleontologă*, *parazitologă, paricidă, petrografă, politologă, psihopatologă, semasiologă*); iar termeni ca *asediatoare* sau *seismologă*, de pildă, nici nu sunt înregistraţi. Termenul *alergătoare* (cursă, parc, obiect) este glosat, dar *alergătoare* „sportivă" nu este. La fel, *ascuţitoare* este dat doar ca nume de obiect. Nu sunt, firește, marcaţi cu (rar) şi termeni ca: *patriotă, planoristă, plagiatoare, politiciană, profesoară,* cu toate că înregistrarea unor termeni ca *sociolingvistă* sau *tanchistă* (!) ar fi impus această marcă. Se puteau da (pentru a se evita confuzia de sens între substantivul denumind un referent animat şi cel care denumeşte un obiect) şi: G.-D. **adăpătoarei* (cf. *adăpătorii*).

(3) Exemple de termeni (de origine străină) care pun probleme de pronunţare şi care au beneficiat de o tratare corectă şi relevantă: *acheuleean* [-ş-], *acquis*, *acromatopsie* [silabificarea], *alguacil* (deşi l-am văzut folosit mai adesea cu forma *alguazil*), *ångström* (pronunţarea suedeză este ['oŋstrœm]), *aubadă*, *ausländer*; *pager*, *catering*, *Curaçao*, *curry*, *forfait*, *goethit* [götit], *grimeur*, *grimeură*, *nonpareil*, *pampers, paraflow*, *pitchpine*, *planning*, *player, proudhonist, rating, Reichstag, roller, schooner, seignettoelectricitate, Seychelles, Siemens, site, skate, slash, slang, standing, striptease, tutu, underground, zapateado*; *alaun* [accentul]. Variante de pronunţare: *Airbus*; *anafură*/*anaforă*, *asfixie*/*asfixie* (deşi ultimul e, să recunoaştem, foarte rar), *axilă*/*axilă*; *reîncarna* / *reincarna*; variaţie de tipar accentual: *glasbeton*, *intim* [dar numai *splendid*], *profesor*, *malaga*, *modem*, *parapon*, *penurie*, *pojghiţă*, *spadice*. Variante foarte diferite: *achingiu*/*echingiu*. Ritmul / tempoul pronunţării: *aducere aminte* (tempo lent) cf. *aducere-aminte*. Din păcate, DOOM^2 nu înregistrează unele nume proprii care pot pune probleme de pronunţare, cum ar fi *Teleorman*. LPD (dicţionarul Longman de pronunţare) are scrupulul să dea chiar şi forme improprii, pentru acei termeni care sunt recunoscuţi ca surse de erori (folosind un semn special, care semnifică „Atenţie! De evitat!", de exemplu, *grievous*). Poate că un semn asemănător s-ar fi putut folosi şi pentru termeni româneşti ca *arşiţă*, *acvilă*, *ianuarie*, *februarie*; *duşman* (pentru care DEX^2 glosează „Acc. şi (reg.) *duşman*"); *bolnav* (pentru care DEX^2 glosează „Acc. şi (reg.) *bolnav*); *molcom*. În acelaşi spirit, ar trebui ca şi instrumentele de lucru puse la dispoziţia celor care vor să-şi perfecţioneze cunoaşterea limbii române să scoată în evidenţă astfel de „capcane" şi surse de greşeli: (a) semantice: *a preconiza, oneros, lucrativ, inerent, lucrativ, fortuit, ambient* (adj.), *panaceu*, *salutar*; (b) de formă şi sens: *grizonant*, nu **grizonat*, *intrepid*, nu **întreprid* / **intreprid*; (c) de formă: **auricol*, **vehicol*, **aeropag*, **capod*, **cazino*, **dizident*, **exemă*, **excroc*,

BDD-V2602 © 2013 Editura Alfa
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-27 22:15:41 UTC)

**fascicol*, **filigram*, **gris*, **ierbicid*, **ierbivor*, **impegat*, **ingliţă*, **linoleu*, **macrame*, **magaziner*, **maieu*, **mânuşă*, **mezanim*, **mileu*, **monton*, **onorar*, **oprobiu*, **organogramă*, **paleativ*, **pancardă*, **pate* (produs de patiserie), **pedestal*, **placheu* / **plachiu*, **plastelină*, **prooroc*, **pulovăr*, **raiat*, **repaos*, **siringă*, **spagat*, **stampilă*, **ştand*, **tango*, **reziduri*. Se zice (şi/sau se scrie) corect: *patriotă*, nu **patrioată*, *giardiază*, nu **giardioză*, *perpetuu, prerie, proroc, prezbiter, prospector, prozopopee, suber, svastică, ticsi, vacs, vermifug, widia*. Paronimele, îndeobşte generatoare de echivoc: *frag* (plantă) cf. *fragă* (fruct), *schinduc*, *schinduf*, *sobol*, *sobor*, *umerar* (cf. *umeral*), *plasmom* / *plasmon*, *godron* (ornament – cf. *gudron*); *pate* (*de ficat*), cf. *pateu* (produs de patiserie); se putea da şi **adidas*.

Sunt, fără îndoială, şi alegeri sau variante discutabile; forma *topogan* este acceptabilă, după DOOM^2 (deşi etimologia, directă sau mai îndepărtată, se opune clar acestei forme: *tobogan* < fr., engl. *toboggan* < franceza canadiană < limba algonquină, cf. Abnaki *udabagan*). Forma de pl. a lui *warrant* este considerată a fi *warrante*, plus că nu se dă nicio indicaţie de pronunţare. DOOM^2 nu dă pronunţia pentru *hocheton*. Forma *perchiziţiona*, ca variantă acceptabilă pentru *percheziţiona*, este cel puţin discutabilă; cine, dintre persoanele cât de cât instruite, zice aşa sau nu s-ar simţi deranjat de pronunţarea respectivă? (Mai degrabă se aude *dimisie* în loc de *demisie* sau *complect* pentru *complet*, ba chiar *premă* pentru *primă*). Nu se dă pronunţia pentru: *old-boy* (se dă doar accentuarea, care nici nu este cea conformă limbii-sursă, fără să se dea pronunţarea primei silabe), *open* [e este pronunţat ca ă], fără să precizeze cum se pronunţă vocala (scrisă) iniţială; nu se dau indicaţii de pronunţare pentru *pfenig*, *pfund*. Discutabile ni se par şi: accentuarea lui *Gestapo* sau pronunţarea *nursing* [nörsing]. DOOM^2 dă o singură accentuare pentru termenul *orice*, indiferent dacă el funcţionează ca adjectiv pronominal invariabil sau ca pronume invariabil (trebuie, oricum, să recunoaştem că nimeni nu va pronunţa **Orice* om este muritor). Atât DOOM^2, cât şi DEX^2 înregistrează pentru termenul *molcom* accentuarea pe penultima silabă, deşi există în uzul destul de larg şi varianta *molcom*. Nu întotdeauna indicaţiile de pronunţare a termenilor proveniţi din engleză sunt date în mod fericit: *advertising* [***a***dv***e***rtaizing], *agreement* (acord) (*ăgrimen**t***), *antifading* (-f***e***-). Tot DOOM^2 nu înregistrează nume proprii care pot pune probleme de pronunţare, cum ar fi *Teleorman*. În schimb, apar forme şi variante oarecum discutabile, precum: *afgan* / *afghan*, *Malaysia* (stat) (forma coexistând cu *Malaez* (*Arhipelagul*). Între numele proprii glosate ar fi trebuit, credem, să fie cuprinşi şi termeni ca: *Gaza* (poate şi cu varianta ortografică *Ghaza*) ş.a.m.d. Între cazurile implicând o atenţionare specială („Atenţie, aceasta este o sursă de erori foarte frecvente!”) se pot reţine – şi transforma, eventual, într-o listă de utilitate direct didactică – cuvinte şi variante ca: *alcoolmetrie*, nu **alcoolimetrie*; *apropria*, *apropriere*, nu **apropia*, **apropiere*; (pentru accentuare): *amnistie*, nu **amnistie* (cf. *avarie*, *trafic*), *ananghie*, nu **ananghie*; *antic*/ *antic* etc.

Conchizând, putem aprecia că activitatea de cultivare a limbii se suprapune, în mare măsură, necesităţii normării ei. Aceasta, ca şi atitudinea culturală pe care trebuie s-o genereze, are o sarcină dificilă în continuare, mai ales în contextul în care interesul de tip cultural al membrilor societăţii pare să scadă vertiginos. Pe de altă parte, a impune autoritatea celor chemaţi să cultive limba, a *ecologiza* uzul lingvistic

BDD-V2602 © 2013 Editura Alfa
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-27 22:15:41 UTC)

nu înseamnă a impune o atitudine dictatorială. Orice instrument de lucru din domeniu, conceput şi realizat cu onestitate, acurateţe şi chibzuinţă de către specialişti, este binevenit la modul absolut.

Bibliografie

Avram 2001: Mioara Avram, *Cuvintele limbii române între corect şi incorect*, Chişinău, Editura *Cartier*.

Bulgăr 1976: Gheorghe Bulgăr (ed.), *Scriitori români despre limbă şi stil*, Bucureşti, Editura Albatros.

Crystal 1989: David Crystal, *The English Language*, Penguin Books Ltd., Middlesex, England.

DEX^2 = *Dicţionarul explicativ al limbii române*, Bucureşti, Editura Univers enciclopedic, 1998.

DOOM^2 = *Dicţionarul ortografic*, *ortoepic şi morfologic al limbii române*, Ediţia a II-a revăzută şi adăugită, Bucureşti, Editura Univers Enciclopedic, 2005.

Forăscu, Popescu 2005: Narcisa Forăscu, Mihaela Popescu, *Dicţionar de cuvinte „buclucaşe". Dificultăţi de pronunţare şi scriere*, Bucureşti, Editura BIC ALL.

GALR I = Academia Română, Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan – Al. Rosetti" 2005: *Gramatica limbii române – I – Cuvântul*, Bucureşti, Editura Academiei Române.

Hristea 1994: Theodor Hristea, *Probleme de cultivare şi de studiere a limbii române contemporane*, Academia Universitară Athenæum.

Lăzărescu 2000: Rodica Lăzărescu, *Mic dicţionar al capcanelor limbii române. Haz de necaz*, Bucureşti, Editura Niculescu.

LPD = Wells, J.C., *Longman Pronunciation Dictionary*, Longman Ltd., UK.

Lupu 1999: Coman Lupu, *Lexicografia românească în procesul de occidentalizare latino-romanică a limbii române moderne (1780-1860)*, Bucureşti, Editura LOGOS.

Manea 2010: Constantin Manea, *Lexicological, lexicographic and didactic issues concerning norm-establishing in the lexicon of current Romanian – with special reference to neologisms*, în *Perspectives contempooraines sur le monde médieval*, Piteşti, Editura Tiparg.

Manea 2011: Constantin Manea, *Aspects of norm establishing in contemporary Romanian*, la Colocviul Catedrei de Limba Română, Universitatea „Babeş-Bolyai", Cluj-Napoca, mai 2011.

MDN = Florin Marcu, *Marele dicţionar de neologisme*, Bucureşti, Editura Saeculum I.O., 2000.

Marin 2005: Diana Marin, *Dicţionar de paronime*, Constanţa, Editura Steaua Nordului.

Rădulescu 2005: Ilie-Ştefan, *Să vorbim şi să scriem corect. Erori frecvente în limbajul cotidian*, Bucureşti, Editura *Niculescu*.

Shaw 1995: Harry Shaw, *Errors in English and Ways to Correct Them*, HarperCollins.

Sufleţel-Moroianu 2004: Rodica Sufleţel-Moroianu, *Dicţionar de pleonasme*, Bucureşti, Editura ALL Educational.

Ţibrian 2005: Constantin Ţibrian, *Rostiri neliterare în limba română actuală*, Editura Universităţii din Piteşti.

BDD-V2602 © 2013 Editura Alfa
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-27 22:15:41 UTC)

Some Observations on the Activity of Standardization and Cultivation of Romanian

The tentative assessment of linguistic standard-setting in contemporary Romanian is based, in the present paper, on observations made by the authors while scrutinizing several normative books as well as a number of representative Romanian explanatory and normative dictionaries. An attempt is made to compare the efficiency, complexity, clear-sightedness and overall accuracy of such books with their counterparts in the English-speaking world. The efforts made by the linguists in the field of norm setting are admirable, mainly when both flexibility, accuracy and (scientific) relevance are achieved.

BDD-V2602 © 2013 Editura Alfa
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-27 22:15:41 UTC)